

Nr 10.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående förläggningen av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm och den statliga rådgivningen rörande näringslivets lokalisering m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 173 i första kammaren av herr *Karlsson, Fritiof, m. fl.* och nr 221 i andra kammaren av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte 1) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning rörande förläggning av centrala ämbetsverk till annan ort än Stockholm i enlighet med motionens syfte; samt 2) uttala, att den statliga rådgivningen rörande lokaliseringen av näringslivet samt byggnadsregleringen måtte inriktas på att förhindra ytterligare koncentration av industriell företagsamhet till Stockholm.

Beträffande motiveringen för motionen får utskottet hänvisa till motionen II:221.

Över motionen har yttrande i vederbörlig ordning inhämtats från *arbetsmarknadsstyrelsen*.

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller bl. a., att Stockholms tillväxt medför allvarligare sociala konsekvenser för de områden, varifrån flyttningarna äger rum, än om det enbart är fråga om en befolkningsförskjutning till en tätort från dess omgivande bygd.

Arbetsmarknadsstyrelsen har i sin lokaliseringsverksamhet haft uppmärksamheten riktad på de problem, som stadens snabba tillväxt medfört. Vid överläggningar med företag i lokaliseringsfrågor, som berört Stockholm, har styrelsen klargjort det rådande arbetsmarknadsläget och ur arbetsmarknadssynpunkt avrått från lokalisering till stockholmsområdet. I de fall det gällt redan i staden befintliga företag, som sökt byggnadstillstånd för nybyggnad eller utbyggnad, har styrelsen gjort sig underrättad om försättningsarna för en förflyttning av hela företaget eller förläggande av filialer till områden, där det förelegat bättre möjligheter än i Stockholm att tillgodose arbetskraftsbehovet.

Som ett led i lokaliseringsverksamheten följer styrelsen även byggnadstillståndsgivningen. Innan ärende rörande industribyggnad avgöres, går det

till lokaliseringsbyrån för yttrande. Härigenom möjliggöres dels att lokaliseringsverksamheten kan följas, dels att lokaliseringsfrågan blir klarlagd, innan byggnadsärendet avgöres. Avstyrkes ärendet ur lokaliserings synpunkt, måste andra skäl av stor betydelse finnas för att ärendet skall bifallas. Resultatet av ett avstyrkande blir icke sällan, att företaget tar upp lokaliseringsfrågan till förnyad prövning. När det gällt stockholmsområdet, har intagits en mycket restriktiv hållning till ansökningar om byggnadstillstånd. Beaktas måste emellertid, att det inte är enbart arbetsmarknadssynpunkten, som är avgörande för ett företags lokalisering. Även om hänsyn tages till arbetskraftsläget, allmänna lokaliseringskostnader och sociala synpunkter, kan Stockholm i vissa fall framstå som den lämpligaste lokaliseringsorten. Vid handhavande av byggnadstillståndsgivningen har självfallet dessa förhållanden måst beaktas.

Den otillräckliga arbetskraftstillgången inom stockholmsområdet har bidragit till att styrelsens lokaliseringssynpunkter i många fall vunnit beaktande. I den mån tillgången på arbetskraft vid en konjunkturedgång ökar, kommer givetvis styrkan av arbetskraftsargumentet att försvagas som lokaliseringsbestämmande faktor. Den ökade konkurrensen på varumarknaden kan å andra sidan väntas medföra, att driftkostnadernas höjd kommer att ägnas större uppmärksamhet vid lokaliseringen än tidigare.

För att åstadkomma en lämplig fördelning av befolkning och näringsliv i landet har åtgärder, som underlättar lokaliseringen till önskade orter, samma effekt som ett försvårande av lokaliseringen till orter, som tenderar att expandera i icke önskvärd omfattning. Även i detta avseende har styrelsen såväl genom sin rådgivande verksamhet som med tillhjälp av byggnadstillståndsgivningen påverkat lokaliseringen.

Etablering av större industriföretag inom stockholmsområdet i samband med nybyggnad har under senare år endast skett i ringa omfattning. De nyetableringar eller utbyggnader, som förekommit, har i regel varit starkt bundna av en lokalisering till stockholmsregionen. En förläggning till annan plats har i flertalet fall ur företagsekonomisk synpunkt icke varit något realistiskt alternativ, och det har icke klart kunnat påvisas, att de lägre allmänna kostnaderna för en förläggning till en annan ort kunnat uppväga de företagsekonomiska nackdelarna därav.

Byggnadstillståndsgivningen för industribyggnader har varit mera restriktiv i Stockholm än på andra håll. Under perioden 1947/51 utgjorde den andel av den totala tillståndsgivningen, som kom på industriföretag i Stockholm, endast 5 %. De nya industribyggnader, som uppförts, har ofta varit motiverade av rationaliseringsönskemål. Sådana nybyggnader frigör emellertid ofta gamla lokaler. I dessa kan nya företag etableras eller andra befintliga industrier med otillräckliga lokalutrymmen växa.

Arbetsmarknadsstyrelsen är medveten om att en fortsatt kraftig expan-

sion av näringslivet i Stor-Stockholm kan medföra så allvarliga samhällsproblem, att det kan bli nödvändigt vidtaga ytterligare åtgärder för att begränsa företagsetableringen i Stor-Stockholm. Utredningen angående näringslivets lokalisering har belyst de olika problem, som är förknippade med en begränsning av Stor-Stockholms expansion. I likhet med utredningen anser arbetsmarknadsstyrelsen, att denna fråga bör ytterligare övervägas, sedan vidgade erfarenheter av lokaliseringsverksamheten vunnits.

Arbetsmarknadsstyrelsen konstaterar slutligen, att allmän förvaltnings-tjänst icke varit utan betydelse för Stockholms expansion under 1940-talet. Såväl den centrala statsförvaltningen som kommunalförvaltningen har vuxit betydligt. De flesta centrala ämbetsverken torde i hög grad vara beroende av möjligheterna att uppehålla en intim kontakt med andra ämbetsverk samt med departementen och näringslivets organisationer. Kontaktbehovet är emellertid icke lika utpräglat för alla centrala förvaltningsorgan. Frågan om utflyttning av statliga verksamheter från Stockholm bör enligt styrelsens uppfattning fortlöpande ägnas uppmärksamhet. Statsförvaltnings-arnas lokalisering bör således övervägas t. ex. då nya organ inrättas och i samband med att befintliga organs lokalfrågor blir föremål för prövning.

Utskottet. Det båda frågor som upptagits i motionerna finner utskottet vara värda den största uppmärksamhet. Den fortgående urbaniseringen och i synnerhet koncentrationen av befolkningen liksom av förvaltningen och företagsamheten till Stockholm bör i skilda sammanhang och ur olika synpunkter noga följas av myndigheterna. Olika förslag som kan vara ägnade att verksamt motverka denna tendens bör ingående prövas.

Vad särskilt angår frågan om förläggningen av de centrala ämbetsverken finner utskottet, att denna bör prövas från fall till fall t. ex. då myndigheternas lokalfrågor omprövas eller då nya organ inrättas. Utskottet förutsätter också, att frågan om utflyttning av statliga organ från Stockholm fortlöpande ägnas uppmärksamhet. Enligt utskottets mening synes det därför icke motiverat att nu företaga en allmän utredning av ämbetsverkens förläggningsfrågor.

Principerna för den statliga rådgivningen rörande lokaliseringen av näringslivet var senast vid föregående års riksdag föremål för ställningstagande. Riksdagen anslöt sig därvid i huvudsak till de uttalanden som i propositionen nr 127 gjordes av föredragande departementschefen i anledning av det förslag som framlagts av utredningen angående näringslivets lokalisering. Departementschefen framhöll bl. a., att särskild uppmärksamhet borde ägnas folkminskningen på landsbygden och utflyttningen från de landsdelar som nu har en relativt stor befolkning inom jord- och skogsbruk. I sammanhanget erinrades om det allvarliga problem som Stor-Stockholms tillväxt innebure. Innan ytterligare erfarenhet vunnits av den erfarenhet som bedrives för att främst genom upplysning och rådgivning påverka

enskilda företags förläggning, är utskottet icke berett tillstyrka, att riksdagen gör nya uttalanden på detta område, där kunskaperna fortfarande är mycket ofullständiga.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att de likalydande motionerna I:173 och II:221 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 31 mars 1953.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Sundvik, Mogård, Boo, Eliasson och Wehtje;

från a n d r a kammaren: herrar Severin i Stockholm, Nilsson i Landskrona*, Sköldin, Gustafson i Göteborg, Persson i Norrby, Johansson i Kalmar, Magnusson i Tumhult och Boija.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herrar *Sköldin, Persson* i Norrby och *Eliasson*.